

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра психологічного консультування і психотерапії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОСОМАТИКИ

Рівень вищої освіти: третій освітньо-науковий рівень

Галузь знань: 05 соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 психологія

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти

Вид дисципліни: за вибором

Факультет психології

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету

“26 ” червня 2019 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Кочарян О.С. д. психол. н., професор, завідувач кафедри психологічного консультування і психотерапії

Фролова Є.В. к.психол.н., доцент, доцент кафедри психологічного консультування і психотерапії

Програму схвалено на засіданні кафедри психологічного консультування і психотерапії

Протокол від 31 травня 2019 року № 9

Завідувач кафедри психологічного консультування і психотерапії

О.С. Кочарян

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від “14” червня 2019 року № 6

Голова методичної комісії факультету психології

Ю.А. Гімаєва

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми психосоматики» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії по спеціальності 053 - психологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблення теоретичних уявлень щодо психосоматичної патології, її основних форм та чинників етіопатогенезу. В даному курсі відображено тенденцію сучасної світової психології та психіатрії, що полягає у розгляді впливу психологічних чинників на виникнення, розвиток, клінічні прояви та особливості психотерапевтичної корекції при психосоматичної патології.

Викладання курсу передбачає читання лекцій та проведення практичних занять й спрямоване на активізацію самостійної роботи слухачів щодо вивчення науковопрактичної та наукової літератури з психосоматичної медицини, роботі в мережі Інтернет тощо.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основні завданнями вивчення дисципліни “Психологія гострих та посттравматичних стресових розладів” пов'язані з формуванням наступних загальних та професійних компетентностей:

- Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі соціальних і поведінкових наук взагалі та у психологічній сфері зокрема.
- Наявність глибоких обґрунтованих знань з психології, детальне розуміння психологічних процесів і явищ, які відбуваються на рівні особистості та на рівні людських спільнот.
- Здатність реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язання значущих психологічних, соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем, пов'язаних з психологією особистості, людських груп і спільнот.
- Соціальна відповідальність за результати прийняття стратегічних рішень, пов'язаних з психологічними технологіями та психологічним забезпеченням.
- Виконання оригінальних наукових досліджень з психології на високому фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, з акцентом на актуальних проблемах з використанням новітніх методів наукового пошуку.

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	

4-й	4-й
Лекції	
12 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
18 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
120	140
Індивідуальні завдання	
Не передбачені	Не передбачені

1.6. Заплановані програмні результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі мають досягти таких результатів навчання:

- Володіти концептуальними та методологічними знаннями в галузі психосоматики та бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності.
- Вміти визначити об'єкт, предмет досліджень психосоматичного розладу, використовуючи гносеологічні підходи до розв'язання проблем психологічної науки й практики.
- Описати закономірності, тенденції, моделі, виявлені в дослідженнях психосоматичного розладу.
- Володіти методологічним і методичним апаратом для вирішення задач вивчення розвитку, плину та корекції психосоматичного розладу.
- Спланувати оригінальне наукове дослідження, яке має наукову новизну, теоретичну і практичну цінність та сприяє розв'язанню проблем корекції психосоматичної патології.
- Знайти оригінальне інноваційне рішення, направлене на розв'язання конкретної проблеми у галузі психосоматики.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Біологічні та психофізіологічні основи психосоматики.

Тема 1. Історія розвитку психосоматичного напрямку в медицині. Соціально-психологічні основи.

Психосоматичний підхід. Психосоматичне захворювання. Кваліфікація психосоматичного захворювання. Психологічний підхід в інтерпретації психосоматичних захворювань. Біхевіоральний (поведінковий) підхід в інтерпретації психосоматичних захворювань. Біологічний підхід в інтерпретації психосоматичних захворювань. Соціально-психологічний рівень інтерпретації. Егоцентризм. Емоційний контроль. Інфантилізм. Емоційна незрілість. Алекситимія. Агресивність. Амбівалентність. Перфекціонізм. Пошукова активність. Вивчена безпорадність.

Тема 2. Біологічні та психофізіологічні основи розвитку психосоматичної патології.

Біологічний рівень інтерпретації. Психосоматичні розлади і стрес. Роль емоцій у функціонуванні організму людини. Основні теорії емоцій. Дослідження емоцій в

психосоматичній медицині. Патологічні емоційні стани. Психофізіологічний рівень інтерпретації психосоматичного захворювання. Фіксовані емоційно-негативні стани як психологічний чинник формування психосоматичних розладів. Поняття емоційного стану. Класифікація емоційних станів.

Розділ 2. Методи діагностики та корекції психосоматичних захворювань.

Тема 3. Психологічні основи розвитку психосоматичної патології. Роль сім'ї у виникненні захворювань

Психологічний рівень інтерпретації психосоматичного захворювання. Феноменологія емоційно-негативних станів. Тривога. Депресія. Емоційні стани при агресії. Стани емоційного збудження. Стани емоційної напруги. Стани фрустрації. Самотність. Сенсорна депривація. Соціальна депривація. Чинник «висновку». Роль сім'ї у формуванні психосоматичних захворювань. Концепція стресу.

Тема 4. Методи діагностики та принципи психокорекції психосоматичної патології.

Психосоматичний діагноз (позитивна і негативна діагностика психосоматичного захворювання). Методологія експериментально-психологічних досліджень в клініці внутрішніх хвороб.

Розділ 3. Діагностика окремих психосоматичних захворювань.

Тема 5. Психосоматичні аспекти патології серцево-судинної системи та шлунково-кишкового тракту.

Гіпертонічна хвороба. Синдром артеріальної гіпотензії. Ішемічна хвороба серця. Неспецифічний хронічний поліартрит. Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки. Неспецифічний виразковий коліт. Психосоматичні аспекти порушень травлення. Психологічні етіологічні чинники нервової анорексії.

Тема 6. Психосоматичні аспекти патології дихальної, ендокринної систем та шкіряних покривів.

Бронхіальна астма. Тиреотоксикоз (гіпертиреоз). Цукровий діабет. Захворювання шкіри. Хронічний біль.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	сп	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Біологічні та психофізіологічні основи психосоматики						
Тема 1. Історія розвитку психосоматичного напрямку в медицині. Соціально-психологічні основи	24	2	2			20
Тема 2. Біологічні та психофізіологічні основи розвитку психосоматичної патології.	24	2	2			20
Разом за розділом 1	48	4	4			40

Розділ 2. Методи діагностики та корекції психосоматичних захворювань						
Тема 3. Психологічні основи розвитку психосоматичної патології. Роль сім'ї у виникненні захворювань	24	2	2			20
Тема 4. Методи діагностики та принципи психокорекції психосоматичної патології.	26	2	4			20
Разом за розділом 2	50	4	6			40
Розділ 3. Діагностика окремих психосоматичних захворювань						
Тема 5. Психосоматичні аспекти патології серцево-судинної системи та шлунково-кишкового тракту.	26	2	4			20
Тема 6. Психосоматичні аспекти патології дихальної, ендокринної систем та шкіряних покривів.	26	2	4			20
Разом за розділом 3	52	4	8			40
Усього годин	150	12	18			120

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Історія розвитку психосоматичного напрямку в медицині. Соціально-психологічні основи.	2
2	Тема 2. Біологічні та психофізіологічні основи розвитку психосоматичної патології.	2
3	Тема 3. Психологічні основи розвитку психосоматичної патології. Роль сім'ї у виникненні захворювань	2
4	Тема 4. Методи діагностики та принципи психокорекції психосоматичної патології.	4
5	Тема 5. Психосоматичні аспекти патології серцево-судинної системи та шлунково-кишкового тракту.	4
6	Тема 6. Психосоматичні аспекти патології дихальної, ендокринної систем та шкіряних покривів.	4
	Всього	18

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Історія розвитку психосоматичного напрямку в медицині. Соціально-психологічні основи. Опрацювання літератури.	20
2	Тема 2. Біологічні та психофізіологічні основи розвитку психосоматичної патології. Опрацювання літератури.	20
3	Тема 3. Психологічні основи розвитку психосоматичної патології. Роль сім'ї у виникненні захворювань. Опрацювання літератури.	20

4	Тема 4. Методи діагностики та принципи психокорекції психосоматичної патології. Опрацювання літератури.	20
5	Тема 5. Психосоматичні аспекти патології серцево-судинної системи та шлунково-кишкового тракту. Опрацювання літератури.	20
6	Тема 6. Психосоматичні аспекти патології дихальної, ендокринної систем та шкіряних покривів. Опрацювання літератури.	20
	Разом	120

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи контролю

У якості поточного контролю передбачено оцінювання 3 контрольних роботи, а саме 1 за кожним розділом. Робота оцінюється у 20 балів. Робота містить 10 закритих тестових питань, які оцінюються по 2 бали кожний: 0 – відповідь не вірна, 2 – відповідь вірна.

8. Схема нарахування балів

Контроль та самостійна робота						Разом	Залік	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
20		20		20				

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

У якості контрольного семестрового заходу для здобувачів передбачено складання заліку. Залікова робота є письмовою роботою, яка складається із двох завдань, кожне завдання оцінюється у 20 балів. Перше завдання відповідно з актуальних питань психосоматики містять питання теоретичного характеру. Відповідь на ці питання повинні складати самостійне осмислення теоретичного матеріалу з відповідної теми. Друге завдання стосуються практичного застосування отриманих знань. Залікову роботу розподілено на 10 варіантів. Номер варіанту роботи може бути закріплений за слухачем шляхом випадкового вибору або за вибором викладача.

Критерії оцінювання залікової роботи

Бали за контрольне питання	Критерії оцінювання
18-20	У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу,

	вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійної роботи.
14-17	Відповідь досить повно розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, слухач володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі слухач має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.
10-13	Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Слухач припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом є середнім.
5-9	У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; слухач слабо володіє термінологією дисципліни.
0-4	Відповідь практично відсутня, слухач демонструє незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією.

9. Рекомендована література

Основна література

1. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и применение. – Москва: Институт общегуманитарных исследований, 2004. – 336 с.
2. Аммон Г. Психосоматическая терапия. - СПб.: Речь, 2000. - 238 с.
3. Бурлачук Л.Ф., Кочарян А.С., Жидко М.Е. Психотерапия: учебник для вузов (психологические модели). – СПб.: Питер, 2003. – 472 с.
4. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. – М.: МЕДпресс-информ, 2002. – 608 с.
5. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия. — СПб., 1998.
6. Кулаков С.А. Основы психосоматики. СПб.: Речь, 2003. – 288 с.
7. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика. - М.: Эксмо, 2008.
8. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и применение. - М.: Ин-т ОГИ, 2011. - 320 с.
9. Клиническая психология / Под ред. Б. Д. Карвасарского. — Санкт-Петербург: Питер, 2010. — 864 с.

Допоміжна література

1. Парцерняк С.А. Стресс. Вегетоневрозы. Психосоматика. – СПб.: А.В.К., 2002. – 384 с.
2. Тадевосян А. Практическая стрессология. Пограничная медицина. – Москва: Литтерра, 2011. – 368 с.
3. Хомуленко Т. Основы психосоматики: навчю -метод посіб. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 120 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.koob.ru
2. www.psylib.ru
3. www.psychiatry.ru

Питання до підготовки до семестрового контролю.

1. Психосоматичний підхід. Психосоматичне захворювання. Кваліфікація психосоматичного захворювання.
2. Психологічний напрям в інтерпретації психосоматичних захворювань.
3. Біхевіоральний (поведінковий) напрямок в інтерпретації психосоматичних захворювань.
4. Біологічний напрямок в інтерпретації психосоматичних захворювань.
5. Соціально-психологічний рівень інтерпретації. Егоцентризм. Емоційний контроль. Інфантилізм.
6. Емоційна незрілість. Алекситимія.
7. Агресивність. Амбівалентність. Перфекціонізм.
8. Пошукова активність. Вивчена безпорадність.
9. Роль сім'ї у формуванні психосоматичних захворювань. Концепція стресу.
10. Біологічний рівень інтерпретації. Психосоматичні розлади та стрес.
11. Роль емоцій у функціонуванні організму людини. Основні теорії емоцій.
12. Дослідження емоцій в психосоматичній медицині.
13. Патологічні емоційні стани.
14. Психофізіологічний рівень інтерпретації психосоматичного захворювання.
15. Фіксовані емоційно-негативні стани як психологічний фактор формування психосоматичних розладів.
16. Поняття емоційного стану. Класифікація емоційних станів.
17. Психологічний рівень інтерпретації психосоматичного захворювання.
18. Феноменологія емоційно-негативних станів. Тривога. Депресія.
19. Емоційні стани при агресії. Стан емоційного збудження. Стан емоційної напруги.
20. Стан фрустрації. Самотність. Сенсорна депривація. Соціальна депривація. Фактор «ув'язнення».
21. Психосоматичний діагноз (позитивна і негативна діагностика психосоматичного захворювання)
22. Методологія експериментально-психологічних досліджень в клініці внутрішніх хвороб
23. Гіпертонічна хвороба. Синдром артеріальної гіпотензії.
24. Ішемічна хвороба серця. Неспецифічний хронічний поліартрит.
25. Психосоматичні аспекти порушень харчування.
26. Психологічні етіологічні фактори нервової анорексії.
27. Виразкова хвороба. Неспецифічний виразковий коліт.
28. Бронхіальна астма.
29. Тиреотоксикоз (гіпертиреоз). Цукровий діабет.
30. Захворювання шкіри.
31. Хронічний біль.

Приклад для екзамену

За всіма темами бали, які отримують слухачі виставляються за умови присутності на відповідному занятті та за умови активної участі у обговоренні теми.

Розділ 1 вважається зарахованим за умови отримання слухачем мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент для зарахування і є 10 балів.

Розділ 2 вважається зарахованим за умови отримання слухачем мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент для зарахування і є 10 балів.

Розділ 3 вважається зарахованим за умови отримання слухачем мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент для зарахування і є 10 балів.

Слухач є допущеним до підсумкового семестрового контролю за умови виконання самостійної роботи (мінімальна кількість балів 20).